

STATSMINISTERN

1973-04-30

RESERVATION FÖR TILLÄGG OCH
FÖRKORTNINGAR

FÖRSTA MAJ

För fyra månader sedan - under några dagar i januari - skrev säkert de allra flesta av er, kanske alla, sitt namn på en lista.

Många av er gick runt på tunnelbanestationer, i trappuppgångar, på gator och torg och räckte fram er lista och er penna, och människorna skrev sina namn.

Ni upplevde alla gemenskapen.

Vad var det ni krävde?

Sluta bomba, slut äntligen fred.

Det blev till sist ett budskap om fred och solidaritet från 2.8 miljoner människor i ett litet land som skonats från alla krigets fasor till människorna i ett annat litet land, som under 30 år inte upplevt annat än krig.

Varför satte människorna sina namn på listan? De hade intention personligen att vinna. Varför fick vi en sådan fantastisk uppslutning hos det svenska folket?

Svaret heter solidaritet. Solidaritet med människor, som drabbats av krigets och bombernas ohygglighet. Solidaritet med människor, som själva vill bestämma om sitt lands framtid.

Det svenska folket sa sin mening. Det har rätt att säga sin mening. Vi behöver aldrig be någon om ursäkt, när vi hävdar fredens intressen och solidariteten med en liten nation.

Den svenska neutralitetspolitiken bestämmer vi själva.

Ingen kan misstänka oss för aggressiva avsikter mot andra folk. Vi hotar ingens fred. Vi söker inte ovänskap med något folk, makt över andra.

Men detta vet vi:

Det går inte att vinna ~~med~~ människors tillit med våld. Det gick inte över Hanoi och Vietnams byar. Det går inte över Kambodja. Därför säger vi: Sluta bomba. Följ Parisavtalet. Låt landet själv bestämma sin framtid. Det blir bara lidanden, men ingen fred förrän bomberna upphört att falla.

Det går inte att i längden kväsa människors frihetslängtan med mord och tortyr och förtryck.

Amilcar Cabral talade i höstas på vår partikongress. Nu är han död. Brutalt mördad. Men hans frihetsrörelse i ~~Guinea-Bissau~~ ^{Västafrika} lever. Därför säger vi: Sluta mörda. Ni har ändå förlorat. Kolonialismens epok är slut. *uppläsd*

Författare från hela världen samlas idag i Sverige. ~~Men leden~~ av inbjudna har glesnat. Ty i diktaturernas länder - i Grekland ^{Yugoslavien} i Turkiet, i Östeuropa - är det fria ordet en fara för de mäktiga. Därför vänder vi oss i protest mot diktaturen i vilken skepnad och under vilka förtecken den än må uppträda. *uppläsd*

Men då får icke vi - som har det fria ordet - upphöra att hävda varje människas och varje nations rätt att säga sin mening. Men då får icke vi - som har freden - låta våldet och de mäktiga skrämna oss till tystnad.

Mötesdeltagare,

Låt det här mötet bli en manifestation för alla folks rätt att i fred och oberoende bygga sitt land. Låt det bli en manifestation för vår demokrati och vår rätt att säga vår mening, klart och tydligt. *uppläsd*

Den svenska neutralitetspolitiken har en fast förankring hos Sveriges folk.

Men moderaterna söker strid ~~om~~ utrikespolitiken. Det är det gamla högerparti, som på olika sätt sökt få in oss i ett samarbete med en främmande militärallians. Det är det parti som i

EEC-frågan tagit ytterst ringa hänsyn till neutralitetspoli-
~~tikens~~ oavvisliga krav och som i den frågan förgäves sökt splitt-
ra nationen. Det är det parti vars ståndpunkter stundom fram-
stått som en reflex på en stormakts missnöje. Bohman trampar
vidare i Holmbergs fotspår. ^{april} Det är en trygghet för Sveriges
folk att moderaterna inte har något som helst inflytande på ~~vårt~~
~~Sveriges~~ lands utrikespolitik.

Den tryggheten skall vi slå vakt om den 16 september. ^{april}

Socialdemokratien förblir en garant för en fast och konsekvent
svensk neutralitetspolitik.

Arbetarrörelsen vet av lång praktisk erfarenhet vad solidaritet
innebär.

För 75 år sedan bildades Landsorganisationen i Sverige. ^{och idag byllan} Det är
~~en händelse som varit avgörande för vårt lands utveckling.~~
Fackföreningsrörelsen satsade på gemenskap och samverkan. Den
ville hävda den egna gruppens intresse. Men den ville någon-
ting mera. Den ville vara med om att skapa ett nytt samhälle.

Så här sa Hjalmar Branting just vid denna tid:

"Arbetarrörelsen är socialismen, trädande ut i det praktiska
livet. Ingendera får tänkas i någon dogmatisk stelhet; de ver-
ka i levande livet och livet står aldrig stilla, varje nytt
skede av samhällsutvecklingen ställer nya krav eller ger något
förändrad belysning över det gamla. Men de ledande grundtankar-
na bestå, hos socialismen liksom hos arbetarrörelsen, och de
äro solidaritet i stället för privatfördelar på andras bekost-
nad, organisation i stället för plönlös anarki, kraftförlust
och ruin".

Den främväxande arbetarrörelsen utsattes för en hänsynslös
kampanj från de borgerliga och från privata kapitalintressen,
en skamlös förföljelse av enskilda människor.

Man talade med ilska om maktkoncentration och centraldirigering,
precis som idag.

Man angrep arbetarrörelsen med värdeladdade och hätska ord
därför att man upplevde den egna makten hotad. Precis som idag.

Makten och dess utövare skall alltid stå under debatt. Men då är det vissa ting man skall ha klart för sig.

Vi har en stor ekonomisk makt samlad hos privata kapitalintressen. Den makten är inte föremål för den borgerliga pressens kampanjer. Härom talar man föga. När Arbetsgivarförbundets direktör häromdagen skulle i en teckning skildra maktstrukturen i Sverige gav han stort utrymme åt Broderskapsrörelsen. Den framstod som ofantligt mäktig. Men Svenska Arbetsgivarförbunden fanns inte med och inte storbankerna och storkoncernerna. De hade på ett mirakulöst sätt helt försvunnit ur bilden.

Vi ska ut:
Inflytande ger möjlighet att få något uträttat. Vårt lands arbetare kämpade en mansålder för den allmänna rösträtten, därför att de på ~~politisk~~ väg ville förändra sina villkor. Tillsammans med liberalerna genomförde man den politiska demokratin som åt medborgarna gav möjligheter att förändra samhället. Demokratin var en god makt.

Det går inte att skapa sociala trygghetsanordningar, en sjukvård för hela folket, rimliga pensioner, utbildning, arbete utan att samhället får möjlighet att handla.

Arbetarna slöt sig samman i fackföreningar. De gav sina företrädare mandat att förhandla och sluta avtal. Därmed berövade man arbetsgivaren och marknadskrafterna rätten att ensidigt bestämma över lön, arbetstid och arbetsvillkor.

Arbetarna
De gav honom människovärde.

Vi ska ha fullständig kontroll över oss själva
Vi skall alltid vara noga med att fråga: Vilka intressen är det som har makt, och vartill skall den användas.

Tänk om man fallit undan för den borgerliga propagandan för 75 år sedan och sagt: Vi är så rädda för talet om pampar och maktkoncentration att vi bryr oss inte om att bilda fackföreningar. Hellre får arbetsgivarna sitta i orubbat bo. Det hade hårt och hänsynslöst drabbat de vanliga löntagarna.

Tänk om Per Albin Hansson för 40 år sedan fallit undan för den borgerliga propagandan och sagt: Vi är så rädda för talet om tvång och centraldirigering att vi bryr oss inte om att använda

det demokratiska samhället för att skapa sysselsättning, trygghet för de gamla, utbildning åt de unga, vård för de sjuka. Hellre får det borgerliga samhället förbli i orubbat bo. Det hade hårt och hänsynslöst drabbat de mindre inkomsttagarna i samhället.

Vi skall ha fullständigt klart för oss att en förändring av maktförhållanden på demokratins väg till löntagarnas förmån har varit och är en helt avgörande förutsättning för en förbättring av deras villkor. Så var det för 75 år sedan. Så var det för 40 år sedan. Så är det i dag.

De som idag med enkla slagord om ägardemokrati och decentralisering söker förhindra att löntagarna får ett ökat inflytande i det ekonomiska livet, de kämpar i grunden bara vidare i spåren från sekelskiftet och från 30-talet. Faller vi undan betyder det bara att löntagarnas trygghet försvagas och att möjligheten till bättre villkor och en fördjupad demokrati förmenas dem.

Låt oss se på ekonomi och sysselsättning.

Den låga konjunkturen
Den lågkonjunktur vi upplevt de senaste åren är nu slut. Alltjämt finns det många orosmoment i den internationella ekonomiska utvecklingen och de långsiktiga problemen är många.

Men så mycket är klart att produktion, investeringar och ekonomisk tillväxt nu på nytt tagit fart.

Den svenska exporten ökar i rekordartad takt. I mars i år var vår export nära 40 procent högre än i mars för ett år sedan.

Det är en effektiv dementi på kampanjerna om att vår industri skulle sakna konkurrensförmåga, att arbetsgivaravgiften skulle köra vår ekonomi i botten.

Vi kan i år räkna med en tillväxt som ligger väl i nivå med det som borgerliga ekonomer kallar 60-talets gyllene år. Det finns goda möjligheter att denna tillväxt kommer att fortsätta under

de närmaste åren.

Sveriges ekonomi är stark, våra framtidsutsikter är gynnsamma, vi har ett gott utgångsläge inför konjunkturuppgången.

Vår valutareserv är rekordstor.

Vår konkurrenskraft är god. Det visar exportsiffrorna. Därtill kommer att frihandelsavtalet med europamarknaden steg för steg tar bort de tullar som möter den svenska exportindustrin.

Vi har trots lågkonjunkturen lyckats hålla industriinvesteringarna uppe och till och med öka dem. Det har vi nytta av nu. Man gör i borgerlig press sitt bästa för att sprida föreställningen att industrins investeringar gått tillbaka under senare år. I verkligheten kommer industrins investeringar i år att vara inte mindre än 30 procent högre än 1968.

Vi har trots lågkonjunkturen kunnat öka antalet sysselsatta. Aldrig någonsin har vårt samhälle satsat så hårt på att skapa arbetstillfällen. En stor del av insatserna har gällt yrkesutbildning, miljövard, ett renare Sverige. Det har varit en klart framtidsinriktad satsning.

Den förbättrade konjunkturen får effekt också på arbetsmarknaden. Efterfrågan på folk ökar. På en del håll är det redan arbetskraftsbrist. Men stora grupper har alltjämt svårigheter. Arbetslösheten har haft en klar nedgång de senaste månaderna. Men den är alltjämt för hög. Det tar tid innan konjunkturförbättringen slår igenom på allvar.

Till dess måste vi göra fortsatta insatser för att skapa sysselsättning.

Men även när konjunkturuppgången fått full effekt så kommer det att finnas grupper som har svårigheter att få jobb. Det är de äldre, det är de handikappade, det är ungdomar. Det gäller rättvisa för kvinnorna på arbetsmarknaden.

Vi vet hur det var i förra högkonjunkturen. De äldre fick inte plats i arbetslivet trots att hjulen snurrade för fullt.

Vi vet också att i en del regioner och i en del branscher så hjälper inte högkonjunkturen.

Därför skall vi fullfölja den aktiva arbetsmarknadspolitik. Den har gett 100 000-tals människor trygghet.

Därför skall vi fullfölja den aktiva näringspolitiken. Den har redan gett 10 000-tals nya jobb.

Samhället och löntagarna kan inte stå passiva vid sidan om, när strukturomdaningar och tekniska och ekonomiska förändringar hotar löntagarnas trygghet och sysselsättning.

För socialdemokratin är sysselsättningen den viktigaste frågan. Sysselsättningspolitiken är också det område, där de ideologiska skiljelinjerna mellan socialdemokrati och borgerlighet fått sitt klaraste uttryck. Så var det på 30-talet. Så har det varit under hela tiden sedan dess.

De borgerliga tror att man kan lösa sysselsättningsfrågan framför allt genom skattesänkningar för företagen. De beskriver samhället som ett hot mot den enskildes frihet.

Socialdemokratin kan inte godta att de ekonomiska krafternas fria spel skall bestämma över människors arbete och trygghet. Marknadskrafterna är ingen garanti för sysselsättningen. Det har erfarenheten lärt oss.

Det finns en egendomlig borgerlig propaganda som skildrar den sysselsättning som skapas av samhället som mindervärdig. De som får arbete på så sätt betraktas som arbetslösa.

Låt mig ta ett enda exempel: En 55-årig kvinna i Norrland har i 30 år gått hemma och skött familjen. Nu är mannen sjuklig och kan inte arbeta. Hustrun har fått jobb i ett industri- eller beredskapsarbete med 12:50 i timmen. Hur många medlemmar av Sveriges Företagares Riksförbund tror ni stått i kö för att erbjuda henne jobb, om vi sänkt arbetsgivaravgiften med en eller annan procent?

Appell förmed alla dessa
annonser

Men hon skildras som egentligen arbetslös. Och så blir denna kvinna i den borgerliga propagandan ett argument mot socialdemokratins sysselsättningspolitik och för skattelättnader åt bolagen. Det är en oförsynthet.

Sysselsättningen är och förblir socialdemokratins viktigaste fråga. Vi har idag den högsta sysselsättningen i något industriland. Vi ska sätta in all vår kraft på att ytterligare öka sysselsättningen. Men då måste löntagarna ha ökat inflytande över samhällsekonomin. Det avgörs den 16 september.

Amund

Socialdemokratien vill slå vakt om det praktiska yrkesarbetets värde och värdighet i det svenska samhället. Det sker inte genom allmänt tal. Det sker genom att förändra människors sociala villkor i arbetslivet till större rättfärdighet. För att kunna genomföra detta måste löntagarna få mer att säga till om i arbetslivet.

Socialdemokratien och fackföreningsrörelsen har gemensamt lagt fram ett genomgripande program för arbetslivets reformering och demokratisering.

För det första: 8 000 löntagare träder in i företagens styrelser.

För det andra: 80 000 skyddsombud får genom en ny lag om arbetsmiljön, som läggs fram den 10 maj, ett helt annat inflytande över arbetsmiljön. Det inflytandet får de för att värna arbetskamraternas liv och hälsa.

För det tredje: En ny lag om anställningstrygghet, som läggs fram i juni, skall ge löntagarna ett bättre skydd mot obefogade uppsägningar. Det får inte vara så att den som är lite äldre kastas ut från arbetsmarknaden, därför att han eller hon inte längre är tillräckligt lönsam. Vi har inget emot lönsamma företag. Men vi kan aldrig godta att lönsamhetskravet ensidigt och hänsynslöst går ut över enskilda människors trygghet och välfärd.

4 uppsätt

Idag kan arbetsgivarna, vid rationaliseringar och inskränkningar, göra en kall effektivitetsberäkning när det gäller hur många som skall få gå och vilka som skall avskedas. Det systemet kan inte få fortsätta i denna tid av allt snabbare rationaliseringar. Det gäller ~~enskilda människors trygghet~~. Men då måste samhället stifta en lag till skydd och stöd för anställningen, och då måste löntagarna få ett större inflytande över företagens personalpolitik och planering, ta ansvar för varandra.

uppläsd

För det fjärde: 500 miljoner ur AP-fonderna skall satsas på att bygga upp framtidens industri. Det är löntagarnas pengar. De stora löntagarorganisationerna står bakom förslaget. De

är beredda att satsa dem på nya arbetsplatser, ta ansvar för vår gemensamma framtid. Härom ligger ett förslag på riksdagens bord.

För det femte: Vi vill ge löntagarna en starkare ställning vid förhandlingsbordet. Därom pågår utredning under Kurt Nordgrens ledning. Vi skall lägga förslag under den kommande valperioden.

Jag har sagt förut - och jag upprepar det - att detta sammantaget kanske är den största demokratiseringsprocess som ägt rum i det svenska samhället sedan den allmänna rösträtten genomfördes. Det är förmodligen också den största decentralisering av makt och inflytande till vanliga löntagare som någonsin ägt rum i det svenska samhället. Det är ett stort steg mot jämlikhet. *mycket*

Vi vill demokratin. Därför att den ger värdighet åt ett samhälle. Men demokratin innebär också en möjlighet att skapa ett bättre samhälle. Så var det med den politiska demokratin. Så är det också med den ekonomiska demokratin.

~~Demokrati, makt över arbetsmiljön och produktionen betyder att arbetaren och tjänstemannen kan skydda sig från skador i jobbet. Det betyder att människors hälsa kan förbättras - hur många sjukdomar och krämpor har inte sitt upphov i ett hårt arbetsliv. Det betyder att nya jobb kan skapas. Det betyder större trygghet i anställningen. Man skall inte behöva känna den ständiga fruktan när man blir lite äldre. Får man vara med och bestämma om förhållandena på arbetsplatsen kan det betyda större trivsel, större människovärde.~~

~~Demokratin betyder en möjlighet att förändra verkligheten. Därför kräver löntagarna på solidaritetens väg ett större inflytande i arbetslivet.~~

Självfallet möter demokratiseringen motstånd. För dagen koncentreras det till frågan om AP-fonderna.

I denna fråga är de borgerliga partierna djupt splittrade. Därför vill de skjuta på den till efter valet. Om de vinner

valet skall de alltså sätta sig ner och försöka utforma en gemensam ståndpunkt. Jag vågar påstå att då blir det ingenting av. Folkpartiet och moderaterna går hårt emot förslaget.

De borgerliga säger att förslaget innebär att man riskerar löntagarnas pensioner. Det är en närmast rörande omsorg om pensionerna som nu visas från de partier som slogs mot ATP-reformen och aldrig ville ha några fonder över huvud taget.

Kan vi genom att satsa 500 miljoner av AP-fonderna bygga ut vår industri, så säkrar vi både framtida jobb och pensioner.

De borgerliga talar om maktkoncentration.

Det går an för bönderna att köpa in sig i varuhusen vid Sergels Torg. Det går an för bönderna att köpa upp företag efter företag. Det går an för multinationella storföretag att köpa upp svenska industrier. Då andas man inte ett ord om maktkoncentration. *ytligt*

Däremot blir man djupt orolig om den privata makten i företagen som representerar miljarder kronor blandas med 500 miljoner som representerar löntagarnas pengar. Helén vill slå vakt om blandekonomin, säger han. Men någon blandekonomi i företagen får det tydligen inte bli. *ytligt*

Minns ni striden om investeringsbanken? Den påstod de borgerliga skulle leda till tvång och socialisering. Till slut gick mittpartierna med på en ett-årig provbank. De blev några slags ett-åriga provsocialister.

Jag
Nu har investeringsbanken satsat över 3 000 miljoner kronor på industriell utbyggnad. Det har gett många jobb. Investeringsbanken går med vinst, som avsätts till en utvecklingsfond för mindre företag. Nu har skräckpropagandan tystnat.

Man talar om centralisering, pampar. Om AP-fonden uppdrar åt de lokalt anställda arbetarna och tjänstemännen att på

*G. Söderström & AB Lohmander
Bönders
185
1971*

löst

bolagsstämma företråda löntagarintressen, då skildras dessa som pampar. Då blir det den största socialiseringsaktionen i vår historia. Storbankernas och de privata stiftelsernas företrädare på samma bolagsstämma skildras däremot som det fria, enskilda och dynamiska näringslivets representanter, näst intill vardagsmänniskor på egna ben. Hur oändligt sitter inte den svenska borgerligheten fast i gamla dogmer och förlegat klasstänkande!

Vi kommer att stå fast när det gäller lagen om arbetsmiljön.

Vi kommer att stå fast när det gäller lagen om anställningstrygghet.

Vi kommer att stå fast när det gäller AP-fondernas medverkan i den industriella uppbyggnaden.

Vi kommer att stå fast när det gäller utredningen om vidgad förhandlingsrätt.

Kravet på en förnyelse av arbetslivet har växt fram ur löntagarnas egna upplevelser av verkligheten. Det är djupt förankrat i vår rörelse. Den förnyelsen skall vi genomföra gemensamt, fackligt och politiskt. Det förutsätter en stark fackföreningsrörelse. Det förutsätter också en socialdemokratisk valseger den 16 september.

*Smulkyll
erövra
Sveriges
hans*

Men tro inte att striden blir lätt. De borgerliga är redan övermodiga. De har inte något gemensamt program. De är djupt splittrade i de flesta sakfrågor. Men de vill gemensamt erövra makten. De har stöd av stora ekonomiska intressen. Och det är högerkrafterna som anger tonen.

Man satsar framför allt på att svartmåla Sverige för att sprida missnöje.

KFML:rs revolutionärer står under röda plakater och talar illa om Sverige.

Moderaterna står under blågula fanor och talar illa om Sverige.

Deras beskrivning av verkligheten skiljer sig inte så väldigt mycket åt, även om deras ideologi och deras metoder är mycket olika.

Den svenska arbetarrörelsen slår benhårt vakt om vårt demokratiska samhällsskick och en lugn och stabil samhällsutveckling i Sverige.

Jag har vid många tillfällen klart sagt ifrån när det gäller extremismen till vänster.

Det finns anledning att också klart säga ifrån när det gäller extremismen till höger.

Det finns särskild anledning till detta när högerextremismen är företrädd mitt inne i moderata samlingspartiets riksdagsgrupp.

Man frågade *Gösta Bohman* i TV vad som skulle hända om socialdemokraterna vinner valet.

Han svarade att många människor skulle bli deprimerade och flytta från landet.

Vem tror ni det är som har väskorna packade?

Tror ni det är jobbarna på industrierna i stan, som har väskorna packade för att sticka iväg till sina bankkonton i utlandet, om arbetarrörelsen vinner valet? Nej, deras drömmar kretsar kring trygghet i jobbet, arbetsmiljön och en hygglig lön.

Tror ni att det är de gamla pensionärerna som köpt biljett till guldkusten i Spanien? Nej, deras förhoppningar kretsar säkert kring att socialdemokratin skall fortsätta att förbättra deras pensioner, bostadstillägg, färdtjänsten.

De som Bohman tänker på är naturligtvis de välsituerade och privilegierade. Och det finns naturligtvis ännu länder kvar där fattigdomen är stor och de rika kan känna sig hemma.

De blå fanan. Australien

Vi påstår inte att allting är bra i det här samhället. Långt därifrån. Men när vi talar om dess brister, är det främst de vanliga löntagarna vi tänker på, de som känner oro för jobbet, för sin hälsa och sin trygghet, det är de gamla, de sjuka, de handikappade vi talar om. Det är framför allt för dem som vi skall försöka göra livet lättare.

Vi har anledning att slå tillbaka svartmålandet och missnöjespropagandan. Vi kan känna stolthet över det här landet. Inte därför att allting är bra på alla sätt. Utan därför att vi ständigt är på väg att göra det bättre. Det är den demokratiska, reformistiska politiken.

För oss betyder den röda fanan demokrati, avsky mot våld, hänsyn och tolerans mot andra. Det må våldsanhängarna besinna.

För oss betyder den blågula fanan en fast svensk neutralitetspolitik och solidaritet med de svaga i samhället. Det bör moderaterna besinna.

Mitt under en av de vidrigaste hetskampanjer som svensk arbetarrörelse varit utsatt för, talade Per Albin Hansson om folkhemmet.

Så här sa han 1928: *moder konservativ*

"Skall det svenska samhället bli det goda folkhemmet måste klasskillnaderna avlägsnas, den sociala omsorgen utvecklas, en ekonomisk utjämning ske, de arbetande beredas andel även i det ekonomiska förvaltandet, demokratin genomförs även socialt och ekonomiskt."

Man har försökt använda folkhemstanken till försvar för det bestående. Det var någonting helt annat Per Albin talade om. Han talade om att vi måste försvara och bygga ut den politiska demokratin. Vi måste gå vidare med den sociala och ekonomiska demokratin för att skapa ett samhälle av likställda medborgare, som gemensamt tar ansvar för sin framtid. När vi lyckats med detta har vi skapat Per Albins folkhem.

Så började arbetarrörelsen bygga om samhället. Vi befinner oss mitt uppe i det samhällsbygget.

På den vägen har vi varit, och på den vägen skall vi gå vidare.

På den vägen skall vi vinna valet den 16 september.